

dosvid ta perspektyvy dlia Ukrainy / I. V. Klymenko // Pravo ta derzhavne upravlinnia. – 2011. – № 2. – S. 104 – 109.

4. **Kuspliak I. S.** Zarubizhnyi dosvid vprovadzhennia tekhnolohii elektronnoho uriaduvannia: uroky dlia Ukrainy / I. S. Kuspliak // Perspektyvy. Sotsialno-politychnyi zhurnal. Ser. «Filosofii, politolohii, sotsiolohii». – 2011. – № 2(48). – S. 96 – 101.

5. **E-Government Survey 2012.** E-Government for the People / Department of Economic and Social Affairs. – New York. – 2012. – 144 s.

6. **E-Government Survey 2014.** E-Government for the Future We Want / Department of Economic and Social Affairs. United Nations. – New York. – 2014. – 264 s.

7. **The Global Information Technology Report 2012** // World Economic Forum 2012. – Access mode : www3.weforum.org/docs/Global_IT_Report_2012.pdf.

8. **The Global Information Technology Report 2013** // World Economic Forum 2013. – Access mode : www3.weforum.org/docs/WEF_GITR_Report_2013.pdf.

9. **The Global Information Technology Report 2014** // World Economic Forum 2014. – Access mode : www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalInformationTechnology_Report_2014.pdf.

Надійшла до редколегії 17.03.15

УДК:353:[34:323.174] (477)

Андрій МАЄВ

*Національна академія державного управління
при Президентіві України*

Одеський регіональний інститут державного управління

ДЕРЖАВНА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ: ПЕРЕДУМОВИ, ЦІЛІ, ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Розглядаються питання становлення державної регіональної політики в незалежній Україні. Висвітлюється сутність державної регіональної політики, її найважливіші завдання та напрями, передумови формування в Україні, діюче законодавство. Незважаючи на той факт, що в Україні створено певну законодавчу базу державної регіональної політики, існує необхідність її удосконалення та подальшого розвитку. Чітко визначений євроінтеграційний курс України зумовлює потребу в розробці та розвитку державної регіональної політики, що базуватиметься на нових принципах, враховуватиме кращий європейський досвід, передбачатиме активну участь регіональних та місцевих громад, державних установ, неурядових організацій, бізнес-клі та регіональної еліти.

Ключові слова: регіони, регіональна політика, диспропорції, регіональний розвиток.

© Маєв А. П., 2015

Andrii Maiev. State regional policy in Ukraine: background, objectives, legislative basis

The article deals with the formation of regional policy in the independent Ukraine. The study highlights the notion of the state regional policy, its major objectives and directions, prerequisites for the formation in Ukraine and legal framework. Despite the fact a certain legislative basis for state regional policy has been already created in Ukraine there is still the necessity of its updating and development. The defined course towards the European Integration of Ukraine requires the elaboration and development of state regional policy which will be based on new principles, take into consideration best European experience, involve active participation of regional and local communities, government authorities, NGOs, business and regional elite.

Key words: regions, regional policy, disparities, regional development.

Регіональна політика проводиться сьогодні у всіх країнах світу як невід'ємна складова частина державної політики. Вона регулює систему взаємовідносин між центром і регіонами, будучи спрямованою на організацію території відповідно до прийнятої державою стратегії розвитку.

Основні завдання державної регіональної політики полягають у збереженні цілісності та єдності території, досягненні балансу загальнодержавних і регіональних інтересів, скороченні відмінностей у соціально-економічному розвитку, рівні життя населення, створенні однакових умов для громадян незалежно від місця проживання. Розвинені країни висувують і більш конкретні завдання, в основному в галузі економіки. Це згладжування відмінностей у рівні зайнятості й доходів на душу населення, стимулювання економічної активності в кризових, відсталих регіонах, на територіях з несприятливими екологічними умовами тощо.

Проблематика регіональної політики висвітлювалася в наукових працях відомих вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких: М. Долішній, В. Куйбіда, З. Варналій, Ю. Макогон, І. Бураковський, М. Іжа, А. Ткачук, І. Студенніков, Н. Мікула, Г. Хегеман, Д. Хюбнер, М. Перкманн, М. Кеннон та ін. Водночас визначеність зовнішньополітичного курсу нашої держави й довгоочікуване підписання Угоди про Асоціацію між ЄС та Україною зумовлює той факт, що проблема розбудови ефективної регіональної політики має розглядатися в контексті євроінтеграційного курсу України та спиратися на багаторічний досвід та кращі практики регіональної політики ЄС.

Метою статті є аналіз основних етапів формування регіональної політики в Україні, передумов виникнення, створення належного законодавчого забезпечення та перспектив її розвитку в сьогоднішніх реаліях.

За визначенням відомого українського вченого-регіоналіста

М. Долішнього: «у широкому розумінні регіональна політика – це система цілей і дій, що спрямовані на реалізацію інтересів держави щодо регіонів та внутрішніх інтересів самих регіонів, яка реалізується за допомогою методів, що враховують історичну, етнічну, соціальну, економічну та екологічну специфіку територій» [3, с. 17]. Об'єктивними передумовами регіональної політики є структурна неоднорідність території в природно-географічному, ресурсному, економічному, соціальному, етнічному та політичному аспектах. У зв'язку з цим будь-які дії слід проводити з урахуванням інтересів і особливостей регіонів.

Фахівці виділяють у державній регіональній політиці ряд основних напрямів, серед яких: економічний, соціальний, демографічний, науково-технічний, екологічний, етнічний та ін. Економічний напрям регіональної політики спрямований на досягнення комплексного соціально-економічного розвитку. Соціальний напрям передбачає сприяння держави в розбудові соціальної інфраструктури в регіонах із низьким рівнем соціального захисту населення. Демографічний напрям стимулює поліпшення демографічної структури населення, зростання народжуваності та зменшення смертності тощо. Науково-технічний аспект державної регіональної політики забезпечує розвиток наукових досліджень, розробку сучасних технологій, ефективно використання енергетичних ресурсів. Екологічний напрям має на меті комплексну діяльність держави з питань захисту навколишнього середовища, раціональне використання рекреаційних ресурсів і створення сприятливих умов для життєдіяльності населення. Етнічний напрям надає можливості для збереження та розвитку рідної мови, культури, релігії, традицій тощо.

Поява регіональної політики як напряму національної політики провідних держав світу припадає на 30-ті рр. ХХ ст. Однак на той час вона сприймалася лише як інструмент згладжування диспропорцій у соціально-економічному розвитку регіонів і передбачала простий перерозподіл субсидій територіям, що мають певні проблеми в розвитку.

На думку Т. Голікової, як правило, ішлося про подолання проблем окремих галузей, зокрема вугільної, металургійної, суднобудування. Здебільшого проблеми розв'язувалися за допомогою прямих державних інвестицій у виробничу сферу з конкретними стимулами (у тому числі пільгами), що розраховувалися на підтримку підприємств тієї чи іншої проблемної галузі. У той самий час у 1980-х – на початку 1990-х рр. абсолютна більшість європейських країн переорієнтувалася на нові принципи регіональної політики. Серед них головними стали концентрація

фінансових ресурсів у проблемних регіонах, перехід від проектного до програмового варіанта регіонального розвитку, упровадження засад субсидіарності [1].

У ХХІ ст. внутрішні кордони в об'єднаній Європі майже перестали виконувати роль бар'єрів між країнами, що зумовило перетворення попередньої політики розділення між державами на політику зближення між ними. Європейські країни залишили в минулому модель внутрішньої стандартизації, результатом якої є політична централізація та культурна однорідність, а головним викликом європейської реальності стала спроба надати ґрунтовні підстави для соціальної, економічної і політичної інтеграції в умовах культурного розмаїття, субсидіарності та наявності кількох рівнів управління [9].

Отже, із часом цілі регіональної політики змінилися і стали більш багатогранними. Виникли нові принципи, які орієнтуються на децентралізацію влади та партнерство між різними її рівнями й гілками, а також партнерство із приватним і неурядовим секторами.

У радянський період регіональні дослідження розвивалися за умов реалізації централізованого підходу до управління економікою, де єдиним активним суб'єктом господарського управління була держава. Місце і роль держави у формуванні регіональної політики були визначені через державницьку (командно-адміністративну) парадигму управління територіальним господарюванням.

У Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 р. визначено такі етапи розвитку регіонів України за період незалежності:

1. Етап перехідної економіки (1991 – 1999 рр.).
2. Етап економічного підйому (2000 – 2007 рр.).
3. Етап світової фінансово-економічної кризи (2008 – 2012 рр.).
4. Поглиблення негативних тенденцій (2013 – 2014 рр.).

Після здобуття Україною незалежності у 1991 р. очікувалося, що питанням регіональної політики стане приділятися більше уваги, оскільки відмінності в рівнях економічного і соціального розвитку, природних умовах її регіонів були дуже значними. Найбільш розвиненими були урбанізовані регіони, особливо ті, у яких є міста-мільйонники: Київська, Дніпропетровська, Одеська, Харківська області. Найгірші результати мали слабко урбанізовані частини Північної, Центральної і Західної України.

Між регіонами України існували та залишаються значні диспропорції в доходах населення. Так, у 2001 р. найвищий рівень бідності за відносним критерієм спостерігався в Закарпатській області (46,6 %), у 2012 р. – у Рівненській області (46,7 %).

Найнижчий рівень бідності традиційно у м. Києві (7,8 %), що у 3,3 раза нижче, ніж загалом у країні (25,5 %). У 2012 р. порівняно з 2001 р. тенденція до підвищення рівня бідності спостерігалася у 13 регіонах. Найвищі темпи були в Рівненській (з 21,9 до 46,7 %), Тернопільській (з 25,7 до 44,9 %) і Кіровоградській (з 22,8 до 35,9 %) областях [6].

Сама по собі наявність економічних диспропорцій між регіонами не є чимось критичним, оскільки традиційно такі відмінності існують у більшості країн зі значними територіями. У той самий час дослідники звертають увагу на деякі українські «особливості», що викликають занепокоєння. Ними є, наприклад, феномен невідповідності між економічною потужністю регіону та його показниками соціального благополуччя і якості життя, який рідко має місце в Європі. У «локомотивах» промислового розвитку, які є лідерами за показниками ВВП на душу населення, промислового виробництва та експорту, спостерігаються найгостріші соціальні проблеми – найвищі рівні депопуляції, смертності (особливо серед чоловіків працездатного віку), еміграції, захворюваності, алкоголізму, тут неблагополучна криміногенна та екологічна ситуація тощо. Система, коли всі бюджетні надходження спочатку акумулюються в Києві, а потім розподіляються серед регіонів, не дає можливості регіональній владі розпоряджатись заробленими коштами й вирішувати нагальні соціальні проблеми.

Якщо оцінювати економічний стан регіонів України в контексті зіставлення з європейськими країнами, то середній рівень ВВП на душу населення України становить 15,5 % від середнього показника в ЄС. Зауважимо, що ВВП на душу населення Угорщини, Польщі, Чехії в 2,4 – 3,3 раза більше за офіційний український показник. Навіть у ті роки, коли в Україні спостерігалася зростання ВВП, якісної зміни у вищенаведених співвідношеннях з країнами Європи не було.

Перші кроки центральної влади, які можна віднести до економічного напрямку державної регіональної політики, були спрямовані на стимулювання економічного розвитку територій. У 90-ті рр. ХХ ст. були впроваджені такі інструменти впливу на регіональний розвиток, як застосування податкових пільг на окремих територіях. Із 1998 р. було прийнято 9 законів та 8 указів Президента України про створення вільних економічних зон (ВЕЗ) і організацію спеціальних режимів інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку (ТПР). У межах ВЕЗ і ТПР діють пільги для інвесторів, які передбачають, за певних умов, звільнення від окремих податків на конкретний термін.

Законодавчо було дозволено створити 11 ВЕЗ і впровадити

спеціальний режим на територіях Автономної Республіки Крим, Волинської, Донецької, Житомирської, Закарпатської, Луганської та Чернігівської областей, а також у містах Харків та Шостка. Загалом до ТПР було віднесено більше ніж 90 адміністративних районів і міст, що становило 10 % території країни. Головна мета запровадження спеціального режиму інвестування на цих територіях полягала в тому, щоб залучити інвестиції в найбільш депресивні регіони, де виникають гострі соціальні проблеми у зв'язку зі структурними змінами, а також у регіони, постраждалі від наслідків Чорнобильської катастрофи.

З початку діяльності у ВЕЗ і на ТПР залучено інвестицій на суму більше ніж 825 млн дол. США. За попередніми даними, темпи приросту інвестицій тут більш ніж удвічі вищі за середньоукраїнські. Більше ніж 80 % інвестицій припадає на обробну промисловість, насамперед металургійну, хімічну та харчову. У той самий час загальний ефект від функціонування таких зон у масштабах усієї країни був незначним і не зумовив вирівнювання існуючих економічних диспропорцій.

Деякі фахівці зазначають, що розрив у соціально-економічному розвитку українських регіонів залишається в межах диспропорцій, властивих деяким країнам Європи. Водночас не можна не звертати увагу на наявність соціоментальних відмінностей між жителями різних українських регіонів та їх зв'язок із самоідентифікацією останніх, їх етнічною належністю та історією перебування різних регіонів України у складі різних держав. Ці відмінності можуть негативно впливати на розвиток країни в цілому, особливо коли стають основою політичної боротьби. Найяскравіше такі суперечності виявляються між населенням Західного та Південного і Східного регіонів України, натомість центральні області країни балансують ці суперечності і є найбільш важливим елементом їх пом'якшення [2].

На наш погляд, соціоментальні відмінності дуже чітко виявились під час президентських виборчих кампаній 2004 та 2010 рр., коли Віктор Янукович стабільно отримував підтримку в тих регіонах України, де переважає російськомовне населення (Автономна Республіка Крим та м. Севастополь, Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська, Миколаївська, Одеська, Харківська, Херсонська області).

Отже, отримавши державну незалежність у 1991 р., Україна фактично виявилась країною, у якій не було сформовано єдиного загальноукраїнського простору, а окремі групи регіонів тяжіли до різних центрів впливу поза межами країни. Економічні й соціальні процеси на регіональному та місцевому рівнях відбувалися

настільки швидко, що подальше зволікання з розробкою та реалізацією дієвої державної регіональної політики поставило б під загрозу економічну та соціальну стабільність у країні.

При цьому, як свідчить європейський досвід, реалізація державної регіональної політики – завдання нелегке навіть для країн із розвинутою ринковою економікою. В Україні ж її формування відбувалося в умовах браку відповідного досвіду, незавершеності процесів створення дієздатних центральних органів державної влади, гострої економічної кризи, повільної трансформації старої моделі стосунків між центральною та місцевою владами. Отже, об'єктивних та суб'єктивних труднощів було достатньо.

Визначальні підходи до принципів державної регіональної політики на конституційному рівні закладені в кількох статтях Конституції України, зокрема в ст. 132 зазначається, що «територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території... збалансованості соціально-економічного розвитку регіонів, з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних та культурних традицій» [5].

Першим нормативним актом, що став основою для формування законодавчої бази державної регіональної політики, стала «Концепція державної регіональної політики», затверджена Указом Президента України № 341/2001 від 25 травня 2001 р. Головною метою державної регіональної політики визначено створення умов для динамічного, збалансованого соціально-економічного розвитку України та її регіонів, підвищення рівня життя населення, забезпечення додержання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного її громадянина незалежно від місця проживання, а також поглиблення процесів ринкової трансформації на основі підвищення ефективності використання потенціалу регіонів, підвищення дієвості управлінських рішень, удосконалення роботи органів державної влади та органів місцевого самоврядування. У концепції також викладено основні принципи, на яких ґрунтується державна регіональна політика, серед яких: конституційність та законність, забезпечення унітарності України та цілісності її території, поєднання процесів централізації та децентралізації влади, стимулювання тісного співробітництва між органами виконавчої влади та місцевого самоврядування [7].

Концепція дала поштовх формуванню нормативно-правового забезпечення державної регіональної політики: 8 вересня 2005 р. був ухвалений Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів», який визначає правові, економічні та організаційні засади реалізації державної регіональної політики щодо стимулювання

розвитку регіонів та подолання депресивності територій. Згідно із законом, державне стимулювання розвитку регіонів здійснюється відповідно до основ державної регіональної політики, основними документами для забезпечення якої є:

1) державна стратегія регіонального розвитку – затверджується Кабінетом Міністрів України;

2) регіональні стратегії розвитку – затверджуються відповідно Верховною Радою АРК, обласними, Київською та Севастопольською міськими радами [8].

Стратегія регіонального розвитку – це комплекс дій, які провадить держава або регіон для досягнення цілей ефективного розвитку території з урахуванням власного ресурсного потенціалу, факторів зовнішнього середовища, законодавчі, фінансові, структурні, економічні, інституційні заходи та ін. Стратегія є основою складання операційних програм і планів дій, конкретних проєктів, спрямованих на досягнення поставлених цілей.

Крім згаданого закону, засади внутрішньої політики у сферах розвитку місцевого самоврядування та стимулювання розвитку регіонів містяться в Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» та ще ряді нормативних документів.

Законодавство у сфері регіонального розвитку, яке було сформоване протягом 1991 – 2013 рр., загалом створило систему, що дає перелік стратегічних і планувальних документів у сфері регіонального розвитку, визначає інституції, які формують і реалізують державну регіональну політику, а також закріплює джерела фінансування регіонального розвитку. Водночас чинні на сьогодні закони і нормативно-правові акти уряду та Президента України не гармонізовані між собою. Вони побудовані на різних концепціях, містять різні пріоритети й різні способи правового регулювання [2].

Зокрема, до 2015 р. Україна не мала окремого закону про засади державної регіональної політики. Проєкти цього закону виносились на розгляд парламенту у 2010 та 2012 рр., але не були підтримані. Нарешті 5 лютого 2015 р. у другому читанні та в цілому відповідний документ був ухвалений Верховною Радою України, а 1 березня 2015 р. він був підписаний Президентом України. Як наголошується в пояснювальній записці до документа, його прийняття передбачено порядком денним асоціації Україна – ЄС.

Закон України «Про засади державної регіональної політики» визначає основні правові, економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та організаційні засади державної регіональної політики як складової внутрішньої політики України. Зокрема, документ містить визначення мети, принципів та пріоритетів державної регіональної політики,

визначає повноваження її суб'єктів, інструменти фінансового забезпечення та моніторингу. Серед нововведень – пункт, що передбачає участь неурядових установ – агенцій регіонального розвитку – у розробці та реалізації державної регіональної політики. Такі агенції, які є контрактною формою взаємовідносин між центром і регіональною владою, давно стали характерною рисою європейської регіональної політики [10]. Досвід роботи агенцій регіонального розвитку може бути корисним для України. Цей закон має сприяти створенню в Україні ефективної регіональної політики, формуванню базової законодавчої основи для початку її реалізації.

У Державній стратегії регіонального розвитку до 2020 р. підкреслюється, що необхідність її прийняття викликана в тому числі зміною зовнішніх та внутрішніх умов для розвитку регіонів протягом останніх семи років [6]. Із початку 2014 р. з'явилися додаткові ризики, пов'язані як із зовнішнім впливом дій Російської Федерації стосовно Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та східних регіонів України, так і з внутрішніми чинниками, породженими недосконалістю державної політики. Події, що відбулися з початку 2014 р. на території півострова Крим та у південно-східних регіонах України, є наслідком прорахунків та недоліків державної внутрішньої та зовнішньої політики, у тому числі й державної регіональної політики та регіонального розвитку.

У результаті, крім економічних проблем розвитку зазначених регіонів, на фоні відносно високого рівня середньої заробітної плати порівняно з іншими областями зросли внутрішні регіональні диспропорції щодо розвитку інфраструктури, надання послуг населенню у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, навколишнього природного середовища тощо. Наслідком зазначених тенденцій є значне розшарування населення за рівнем доходів, безробіття, соціальне невдоволення мешканців регіонів, створення підґрунтя для проявів сепаратизму.

Стратегія має дати можливість визначити інтегрований підхід до формування і реалізації державної регіональної політики, який передбачатиме поєднання секторальної, територіальної та управлінської складових. При цьому Кабінет Міністрів України підтримує принципові позиції підходу ЄС до реалізації регіональної політики, які базуються на поєднанні політики щодо підвищення рівня конкурентоспроможності територій та політики, спрямованої на недопущення зростання регіональних диспропорцій, але цей підхід обмежений на даний час у відповідних за обсягами ресурсів для здійснення ефективних заходів у межах такого підходу.

Державна регіональна політика має враховувати особливості кожного регіону, забезпечувати їх відповідними ресурсами,

насамперед фінансовими. На місцях має залишатися до 70 % зароблених коштів, у той час як зараз питання щодо фінансових субвенцій регіонам вирішуються в центрі за корупційними схемами. Значною мірою саме відсутність дієвої регіональної політики призвела до втрати Україною Автономної Республіки Крим та м. Севастополь, а також трагічних подій на Донбасі.

При цьому в процесі розробки державної регіональної політики слід урахувати той факт, що пряма бюджетна підтримка всіх регіонів неможлива, джерела зростання потрібно шукати на регіональному та місцевому рівнях, спираючись на територіальні громади, їх об'єднання, місцеве самоврядування, підприємницькі структури, формуючи для них сприятливі умови для вирішення проблем. Отже, регіон відповідно до свого дуалістичного характеру одночасно стає суб'єктом і об'єктом управління на регіональному рівні [4, с. 16].

Проведений аналіз свідчить, що, незважаючи на певні позитивні результати, серед яких створення нормативної бази для впровадження регіональної політики, за роки незалежності не було досягнуто відчутного зменшення міжрегіональних диспропорцій, створення та стимулювання «точок зростання», зусилля держави не вплинули на системне вирішення проблем депресивних територій. Основними викликами у процесі реалізації регіональної політики на всіх рівнях залишаються: нестабільне інституційне середовище, де повноваження щодо регіональної політики переміщуються із міністерства в міністерство, високий рівень централізації та сильна владна вертикаль зі слабкими горизонтальними зв'язками, у тому числі між регіонами, відсутність далекосяжного бачення розвитку країни. Формування в Україні державної регіональної політики слід здійснювати на нових засадах, залучаючи до цього процесу суб'єкти суспільних відносин на регіональному та місцевому рівнях, у тому числі територіальні громади, органи виконавчої влади, недержавні організації, суб'єкти підприємництва, регіональну еліту.

Україна не може й далі залишатися в ситуації, коли державна регіональна політика є лише гаслом у передвиборчій агітації. Вона разом із кадровою політикою має стати однією з основних політик держави, особливо такої великої, як Україна, з її масштабними й дуже різноманітними регіонами.

Список використаних джерел

1. **Голікова Т. В.** Еволюція наукових поглядів на організацію державного управління економічним розвитком регіонів (XX – початок XXI ст.) / Т. В. Голікова. – Режим доступу : www.info-library.com.ua/books-text-10927.html, 2009.
2. **Державна** регіональна політика в Україні: від декларацій до

регіонального розвитку / А. Ткачук, К. Меддок, О. Мрінська, Ю. Третяк. – Режим доступу : gazeta.dt.ua/internal/derzhavna-regionalna-politika-v-ukrayini-vid-deklaraciyi-do-regionalnogo-rozvitku-.html, 2013.

3. **Долішній М. І.** Регіональна політика на рубежі ХХ – ХХІ століть: нові пріоритети / М. І. Долішній. – К. : Наук. думка, 2006 – 511с.

4. **Іжа М. М.** Система регіонального управління: світовий досвід і Україна : монографія / М. М. Іжа. – О. : Друк. дім, 2011. – 368 с.

5. **Конституція** України // Відом. Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. – Режим доступу : zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80.

6. **Про затвердження** Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серп. 2014 р. № 385. – Режим доступу : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF.

7. **Про Концепцію** державної регіональної політики : Указ Президента України від 25 трав. 2001 р. № 341/2001. – Режим доступу : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/341/2001.

8. **Про стимулювання** розвитку регіонів : Закон України від 8 верес. 2005 р. № 2850-IV. – Режим доступу : zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2850-15.

9. **Bufon M.** Regional policies and cross-border cooperation: new challenges and new development models in Central Europe / M. Bufon, V. Markelj // *Revista Romana de Geografie Politicano*. – 2010. – 1 May. – P. 18 – 28.

10. **Halkier H.** Regional development agencies: European trends and experiences / H. Halkier. – Access mode : vbn.aau.dk/files/56299279/halkier_malatya_120711x.doc, 2012.

List of references

1. **Holikova T. V.** Evoliutsiia naukovykh pohliadiv na orhanizatsiiu derzhavnoho upravlinnia ekonomichnym rozvytkom rehioniv (XX – pochatok XXI st.) / T. V. Holikova. – *Rezhym dostupu* : www.info-library.com.ua/books-text-10927.html, 2009.

2. **Derzhavna** rehionalna polityka v Ukraini: vid deklaratsii do rehionalnogo rozvytku / А. Ткачук, К. Меддок, О. Мрінська, Ю. Третяк. – *Rezhym dostupu* : gazeta.dt.ua/internal/derzhavna-regionalna-politika-v-ukrayini-vid-deklaraciyi-do-regionalnogo-rozvitku-.html, 2013.

3. **Dolishnii M. I.** Rehionalna polityka na rubezhi XX – XXI stolit: novi priorytety / M. I. Dolishnii. – К. : Nauk. dumka, 2006 – 511s.

4. **Izha M. M.** Systema rehionalnogo upravlinnia: svitovi dosvid i Ukraina: monohrafiia / М. М. Іжа. – О. : Друк. дім, 2011. – 368 с.

5. **Konstytutsiia** Ukrainy // Vidom. Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 1996. – № 30. – Ст. 141. – *Rezhym dostupu* : zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80.

6. **Pro zatverdzhennia** Derzhavnoi stratehii rehionalnogo rozvytku na period do 2020 roku : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 6 serp. 2014 r. № 385. – *Rezhym dostupu* : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF.

7. **Pro Kontseptsiuu** derzhavnoi rehionalnoi polityky : Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 25 trav. 2001 r. № 341/2001. – *Rezhym dostupu* : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/341/2001.

8. **Pro stymuliuvannia** rozvytku rehioniv : Zakon Ukrainy vid 8 veres. 2005 r. № 2850-IV. – *Rezhym dostupu* : zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2850-15.

Надійшла до редколегії 27.03.15

УДК 351.83

Олена МИХАЙЛЕНКО

*Національна академія державного управління
при Президентів України*

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

ТРАНСФОРМАЦІЯ АКСІОЛОГІЧНИХ НАСТАНОВ ІНСТИТУТУ СІМ'Ї ЯК ЧИННИК ВИЗНАЧЕННЯ НАПРЯМІВ ДЕРЖАВНОЇ СІМЕЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Розглядається проблема трансформації інституту сім'ї в сучасному суспільстві. Визначаються основні фактори, які впливають на зміну аксіологічних настанов сім'ї. Розглядаються історичні умови, у ході яких відбувається розвиток і формування ціннісних уявлень про сім'ю та взаємини в ній. Розкривається роль впливу ідеології на сутність сімейних цінностей суспільства, а з іншого – зміні ролі сім'ї в суспільстві. Це, у свою чергу, зумовлює появу нових форм організації сімейно-шлюбних відносин. Висвітлюється вплив інформаційних чинників, які на сучасному етапі розвитку інформаційних технологій та ЗМІ є одним з основних трансляторів створення іміджу інститутів сім'ї та шлюбу. Зазначається, що аналіз основних чинників, які впливають на трансформацію аксіологічних настанов сім'ї, має стати передумовою для визначення напрямів державної сімейної політики щодо зміцнення цінності сім'ї в українському суспільстві.

Ключові слова: інститут сім'ї, цінність сім'ї, трансформація цінностей, історичні умови, ідеологічні умови, інформаційні чинники, державна сімейна політика.

Olena Mykhailenko. The transformation of axiological guides of the family institute as a factor of determining the directions of the state family policy

The article considers the problem of transformation of the family in contemporary society. The main factors that affect on the change of the axiological settings of the family are defined. The historical conditions during which the development occurs and forming ideas about family values and relationships in it